

Macrofaunanieuwsmail 114, 14 april 2014

Beste lezers,

Voorjaar, met een nieuwe watermijt, meerdere oproepen en nieuwtjes...

Als je wat ziet, hoort of leest, Stuur je berichten naar macrofauna@rws.nl.

Alle verschenen nummers van de macrofaunanieuwsmail zijn nog te downloaden via de helpdeskwater site. Daarnaast is het mogelijk om vanaf nummer 100 te **zoeken op trefwoorden**.

<http://www.helpdeskwater.nl/onderwerpen/monitoring/ecologie/macrofaunanieuws>

Is uw email adres gewijzigd.....geef het ook even door aan macrofauna@rws.nl

Myra Swarte

In dit nummer:

Chironomidae nieuws	2
Lebertia longiseta, een watermijt nieuw voor Nederland.	2
Gezocht: Radix labiata.....	5
Uit het nieuws:.....	5
Kokerjuffers kunnen beekherstel afmaken.....	5
Verspreidingsatlas Libellen in Drenthe.....	5

Chironomidae nieuws

Larsia.

In de nieuwe Lauterbornia komt een publicatie over Larsia. Dit genus ontbreekt in het boek over de Tanypodinae. Al vast enkele opmerkingen hierover.

De larve is gevonden in Limburg in een bronmoerasje met kalkrijk kwelwater door Monique en Barend. Bij determinatie komt de soort uit bij couplet 28, maar dan loop je vast omdat de combinatie van kenmerken niet klopt.

De kans dat de soort vaker gevonden wordt is niet groot, maar je weet maar nooit. Larven kunnen opgestuurd worden ter controle naar Henk of Henk.

Nieuwe sleutels.

Het werken aan nieuwe determineer sleutels voor de Chironomini is nog in volle gang. Door allerlei hobbels, die elke keer weer te nemen zijn, heeft het beschikbaar komen van het gehele werk vertraging opgelopen.

De concept sleutels voor Chironomus (Vallenduuk) en Polypedilum (Vallenduuk en Tempelman) zijn nu gereed voor gebruik en bevatten de sleutel, de meeste figuren en tabellen.

Er komen ook afzonderlijke sleutels voor enkele andere genera. Je kunt opgeven een "abonnement" hierop te willen. Dan stuur ik iets toe wanneer een genus afgerond is.

De sleutels kunnen dan nu al gebruikt worden alleen kan nog niet naar een publicatie verwezen worden. Dus vermelden van de titel als literatuur "in press".

Ecologie.

De tabellen, die in de ecologie boeken van Henk Moller Pillot staan, heb ik in Excel bestanden gezet. Handig om per soort overzichten te maken.

Wie belangstelling heeft, kan deze aan mij opvragen.

Henk Vallenduuk

Buro.vallenduuk@home.nl

Lebertia longiseta, een watermijt nieuw voor Nederland.

Welke ervaren analist kent nu niet dat gevoel? Zo heel af en toe tijdens het determineren krijg je dat onderbuik gevoel dat je naar wat bijzonders zit te kijken. Een exemplaar dat je nog niet eerder hebt gezien. Dat overkwam mij toen ik het monster uit de Lettelerleide (vistrap) aan het determineren was. Tussen meerdere exemplaren van *Lebertia inaequalis* zat ineens een kleiner exemplaar dat er sterk op leek, maar toch ook weer niet. Even die nieuwe tabel (Susswasserfauna von Mitteleuropa, 2010) wat nauwkeuriger volgen, waarmee ik al snel uit kwam op *Lebertia longiseta* i.p.v. *Lebertia inaequalis*. Beide mijten behoren tot de groep *Pilolebertia*, maar eerst genoemde soort stond tot voor kort niet in de door ons gebruikte determinatieliteratuur. Voor de zekerheid toch maar een preparaat maken van de palpjes, altijd weer een uitdaging! Wat mij meteen opviel was de enorme lange ventrale haar aan het tweede palplid. Vervolgens even een collega er bij halen, want samen weet je meer dan alleen. Omdat *L. longiseta* nog niet eerder in Nederland is aangetroffen bleef er twijfel. Is het dan toch niet gewoon een jong exemplaar van *L. inaequalis*? Een beetje teleurgesteld heb ik het exemplaar toen maar in een apart potje op mijn bureau gezet. Bewaren voor later? Toen ik via mijn collega Hans Hop een oproep kreeg om "twijfelmijten" naar H. Smit te sturen zag ik mijn kans schoon.

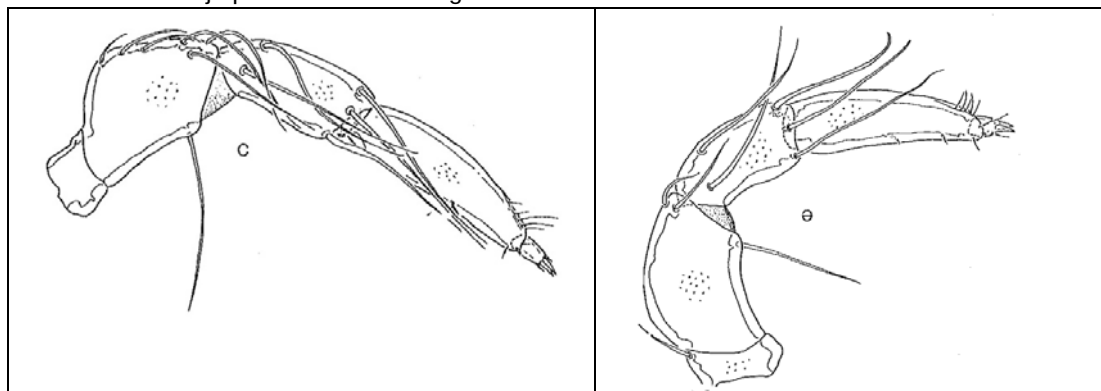
Na een grondige check door H. Smit en later ook door R. Gerecke blijkt het inderdaad te gaan om *Lebertia longiseta*, een watermijt die nieuw is voor Nederland. Geweldig natuurlijk! Dit exemplaar uit de Lettererleide is nu opgenomen in het museum van Naturalis.

Figuur 1. Preparaat van de mijt *L. longiseta* door H. Smit, opgenomen in het museum Naturalis.

Toch lijkt er bij de experts nog enige twijfel te bestaan of deze soort uiteindelijk niet een synoniem is van *Lebertia inaequalis*. De tijd zal het leren, wellicht een goede casus voor DNA-onderzoek. Voorlopig heeft het onderbuikgevoel geleid tot een unieke waarneming en een plekje in het museum!

Op basis van de huidige inzichten heb ik wat kenmerken op een rijtje gezet. Voor een volledige beschrijving inclusief determinatiekenmerken verwijs ik naar genoemd determinatiewerk. Alleen de kenmerken die mij opvielen heb ik er uitgelicht.

Figuur 2 Palp *Lebertia longiseta* (Gerecke, 2010)

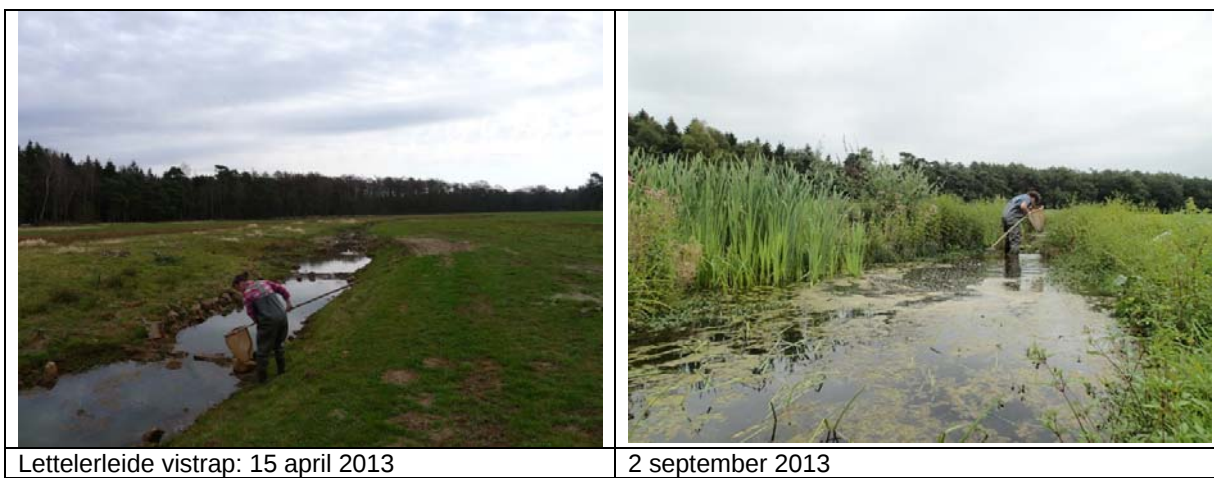
Figuur 3 Palp *Lebertia inaequalis* (Gerecke, 2010)

Wat mij het meest opviel aan deze mijt was dat deze aanzienlijk kleiner was dan de exemplaren van *Lebertia inaequalis* in het monster, en dat de huid er wat anders uit zag (finelyporose wordt het in de literatuur genoemd). Niet zo glad als dat ik van *L. inaequalis* gewend was. Aan de palp viel mij vooral de lange ventrale haar aan palplid 2 op (zie figuur 2), veel langer dan die van *L. inaequalis* (figuur 3). In onderstaande tabel staan wat kenmerken op een rij.

Tabel 1 Kenmerken (Gerecke, 2010)

Kenmerk	<i>L. longiseta</i>	<i>L. inaequalis</i>
Huid	Glad, finelyporose	Glad
Palp lid 2: ventrale haar	Lang en dun, zo lang als de lengte van lid 2 en 3 samen.	Korter en dikker, niet zo lang als lid 2 en 3 samen.
Coxa I/II: Ratio mediale lengte	0,9 - 1,3	>1,3
Zwemharen op poot 2 vijfde lid posterior:	6 - 7	2 - 6
Grootte:	Man: 900 Vrouw: 800 - 1000	Man: 800 - 1200 Vrouw: 1000 - 1300

Deze bijzondere mijt is in het voorjaar aangetroffen op de vistrap in de Lettelerleide(meetpunt VLL80) in het beheergebied van Waterschap Groot Salland. Deze leiding ligt nabij, hoe kan het ook anders, het plaatsje Lettele ten Oosten van Deventer. Het meetpunt is gelegen in extensief grasland en is niet beschaduwd. De gemiddelde stroomsnelheid in de vistrap ligt tussen de 5 en 10cm/s. De maximale stroomsnelheid ligt tussen de 40 en 50 cm/s, zowel in het voor- als in het najaar. De leiding wordt duidelijk gevoed door kwelwater. De macrofauna-levensgemeenschap is indicatief voor langzaam stromend voedselrijk water van goede kwaliteit. Diverse soorten, vooral in het najaar, zijn indicatief voor inlaat van systeemvreemd water. Noemenswaardig in deze waterloop is ook de zeldzame watermijt *Arrenurus furcillatus*. Deze mijt is vaker aangetroffen in deze leiding en ook in andere kleine plantenrijke wateren in Groot Salland die beïnvloed worden door kwel. *Lebertia longiseta* is nieuw voor Nederland en volgens Tuzovskij (2013) bekend uit zowel stilstaande als stromende wateren in de (pre)Alpen.

Het is leuk dat ik nu de primeur heb, maar het is heel goed mogelijk dat door gebruik van bovengenoemd determinatiewerk meerdere exemplaren van *Lebertia longiseta* spoedig opduiken.

Middels deze uiteenzetting hoop ik dat jullie extra alert zijn geworden en nog beter opletten als je weer exemplaren van *Lebertia inaequalis* tegen komt, want wie weet krijg jij ook ineens dat onderbuikgevoel!

Gebruikte literatuur

- Di Sabatino, A. et al. (2010): Chelicerata: Araneae, Acari II. Süßwasserfauna von Mitteleuropa 7/2-2: 1-234. ISBN 9783827418944. Spektrum Akademischer Verlag.
- Tuzovskij, P.V. (2013): Larval morphology of *Lebertia longiseta* Bader, 1955, *L. dubia* Thor, 1899 and *Oxus nodigerus* Koenike, 1898 (Acari, Hydrachnidia: Lebertiidae, Oxidae). Zootaxa 3619 (5): 569–580.

Eveline Stegeman-Broos
Team Hydrobiologie
estegeman@aqualysis.nl

Gezocht: *Radix labiata*

Het genus *Radix* is berucht vanwege grote plasticiteit in de schelp en weinig goede anatomische kenmerken die houvast geven bij het determineren. Dit geldt zeker voor het koppel *Radix balthica* (vroeger *R. ovata*) en *R. labiata* (vroeger *R. peregra*). Van de laatste wordt veel al verondersteld dat ze in Nederland voorkomt, maar met de huidige kennis over de determinatie van deze soort is dat maar zeer de vraag. Bij diverse claims, die ik heb kunnen natrekken, bleek het elke keer toch weer om *R. balthica* te gaan. Ook het materiaal waarop de opname in Gittenberger *et al.* (1998) is gebaseerd kan de toets met de huidige kennis niet doorstaan.

Aangezien het mijzelf ook nog niet is gelukt de soort te vinden plaats ik bij deze een oproep. Graag ontvang ik goed geconserveerd *Radix*-materiaal dat je om de een of andere reden verdacht vindt. Vooral dieren met een donkere mantel verdienen hierbij extra aandacht. Het ontvangen materiaal zal ik anatomisch onderzoeken en wanneer het mogelijk daadwerkelijk om *R. labiata* gaat zal er vervolgens DNA-werk aan te pas komen. Dat is eigenlijk de enige zekere weg om deze lastige soort nu voor eens en altijd voor de Nederlandse fauna aan te tonen!

Materiaal kan naar:

Menno Soes
Bureau Waardenburg
Postbus 365
4100 AJ Culemborg

Uit het nieuws:

Kokerjuffers kunnen beekherstel afmaken

Bericht uitgegeven door Alterra Wageningen UR en Stichting Bargerveen op 20 maart 2014

<http://www.natuurbericht.nl/?id=12341&cat=insecten>

Verspreidingsatlas Libellen in Drenthe

Vanaf mei 2014 verschijnt het boek "Libellen in Drenthe", een verspreidingsatlas met informatie over de libellenfauna van de provincie Drenthe.

Ruim 10 jaar lang hebben vrijwilligers van de libellenwerkgroep Drenthe met plezier libellen in de provincie geïnventariseerd. Dit heeft ondermeer geleid tot deze verspreidingsatlas.

Zie <http://www.brachytron.nl/>